

A hang

A szellőzés nem szükségszerűen zajos!

Ha használjuk a józan eszünket, valamint gondosan és jó elemekből építjük fel a szellőztető rendszert, akkor elkerülhetjük a problémákat és panaszokat.

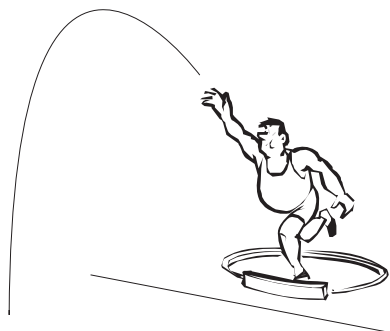
A ventilátor zajt kelt, ez ellen nem tehetünk semmit. Azonban megakadályozhatjuk, hogy a zaj a ventilátortól a légtechnikai rendszeren keresztül a zajtól védendő térbe jusson – elnyelethetjük és csillapíthatjuk a zajt az ide vezető úton.

Ez a leírás nem arról szól, hogyan kell méretezni és zajt csillapítani a légtechnikai rendszert, ezek megtalálhatók szakkönyvekben.

Forrás

Hullámok a víz felületén

Bedobunk egy követ egy tükörsima vízfelületbe.

Hullámok a levegőben

Elsütünk egy pisztolyt.

Ez a leírás ismerteti néhány egyszerű szabályt és ad néhány tippet, melyek a józan ész alapján, egyszerűbb esetekben elegendőek.

Ahhoz, hogy a kiválaszthassuk a megfelelő alapvetet és a megfelelő elemeket, szükségünk van némi alapvető tudásra, hogy hol és hogyan keletkezik, terjed és csillapodik a zaj a rendszerben. Egy egyszerű hasonlattal élve: a hangterjedés egy hullámmozgás, amely közegben terjed, például levegőben, és amely láthatatlan számunkra. Ez nagyon hasonló ahhoz, ahogy a vízben terjednek a hullámok.

Egy egyszerű analógiával könnyebben megérthetjük, hogyan csillapítható a hang:

Terjedés

Hullámok a víz felületén

A víz hullámok a felszínen egyre nagyobb koncentrikus körökben terjednek a centrumtól, ahol a kő becsapódott.

Hullámok a levegőben

A hanghullámok terjednek a levegőben minden irányban egyre nagyobb gömbfelületen a centrumtól, azaz a pisztolytól.

A hang

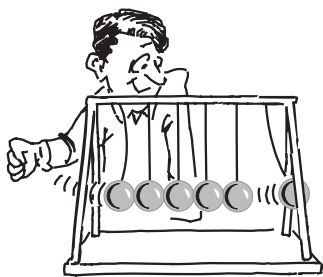
Energiaátvitel

Hullámok a víz felületén

A mozgási energia molekuláról molekulára terjed a vízben, egymásnak ütköznek és egymástól visszapattannak. A molekulák ide-oda mozognak, az energia terjed a forrásból.

Hullámok a levegőben

A mozgási energia molekuláról molekulára terjed a vízben, egymásnak ütköznek és egymástól visszapattannak. A molekulák ide-oda mozognak, az energia terjed a forrásból.

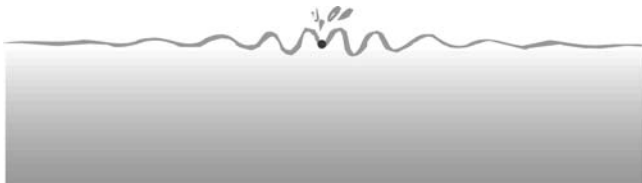
Távolság

Hullámok a víz felületén

Amikor a vízhullámok eltávolodnak a centrumtól – a kő becsapódási pontjától, – a hullám magassága egyre kisebb lesz, míg végül nem látjuk, és a vízfelület ismét sima lesz.

Hullámok a levegőben

Amikor a hanghullámok eltávolodnak a hangforrástól – a pisztolytól, – a hullám magassága egyre kisebb lesz és a hang egyre gyengébb lesz, míg végül nem halljuk.

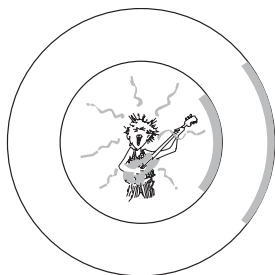
Intenzitás

Hullámok a víz felületén

Az az energia, amely elindította a hullámterjedést, vagy az az erő, ami ahhoz szükséges, hogy a terjedést megtartsa, egyre nagyobb felületen oszlik el, ahogy a távolság, a sugár nő.

Hullámok a levegőben

Az az energia, amely elindította a hullámterjedést, vagy az az erő, ami ahhoz szükséges, hogy a terjedést megtartsa, egyre nagyobb felületen oszlik el, ahogy a távolság, a sugár nő.

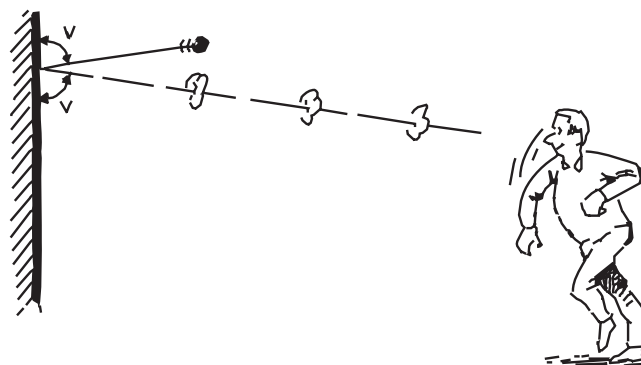
Akadály az útban

Hullámok a víz felületén

Ha a vízhullámok nekiütköznek egy hajó oldalának vagy egy mólónak, visszaverődnek ugyanabban a szögben, amilyenben az akadálynak ütköznek.

Hullámok a levegőben

Ha a hanghullámok nekiütköznek egy falnak, visszaverődnek ugyanabban a szögben, amilyenben az akadálynak ütköznek.

Ugyanúgy, mint amikor a falhoz dobunk egy labdát.

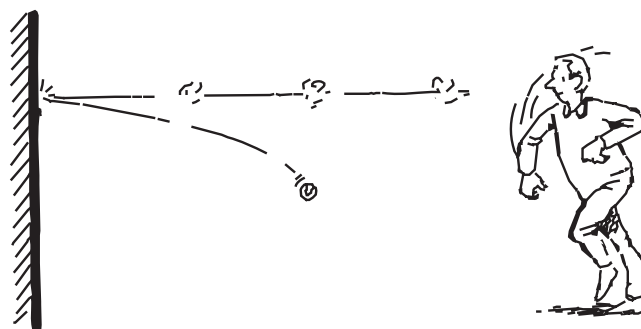
Energiavesztesség

Hullámok a víz felületén

A visszavert hullám magassága amplitúdója kisebb, mint a becsapódó hullámé. A mólóval történő ütközés során elnyelődik a mozgási energia egy része a fal anyagában (és hővé alakul).

Hullámok a levegőben

A visszavert hullám magassága amplitúdója kisebb, mint a becsapódó hullámé. A mólóval történő ütközés során elnyelődik a mozgási energia egy része a fal anyagában (és hővé alakul).

A labda lassabban mozog, amikor visszafelé pattan, mint amikor eltalálja a falat.

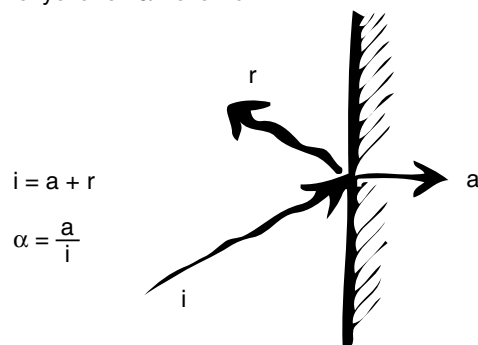
A hang

A hangenergiát el lehet nyeletni

Amikor a hanghullámok egy lágy vagy porózus fallal találkoznak (pl. ásványgyapot, stb.), a rezgő levegőmolekulák behatolnak a külső rétegekbe, és ott lefékeződnek az anyag-szálakkal történő súrlódás során.

A hangenergiának ez a része, amely ily módon elnyelődik, hővé alakul az anyagban és a többi visszaverődik a térbe. Ezt a fajta tompítást, amikor a hangot egy lágy anyag külső részén fékezzük le „porózus elnyeletésnek” nevezzük.

A különböző anyagok különböző módon hatásosak a hangelnyeletés terén. Ezt a fajta tulajdonságot hangelnyelési tényezőnek α nevezzük.

Ha semmi nem nyelődik el, hanem minden visszaverődik $a = 0$ lesz, következésképpen $\alpha = 0$

$$i = 0 + r\alpha = \frac{0}{i} = 0$$

Ha minden elnyelődik és semmi nem verődik vissza, úgy $r = 0$, következésképpen $\alpha = 1$:

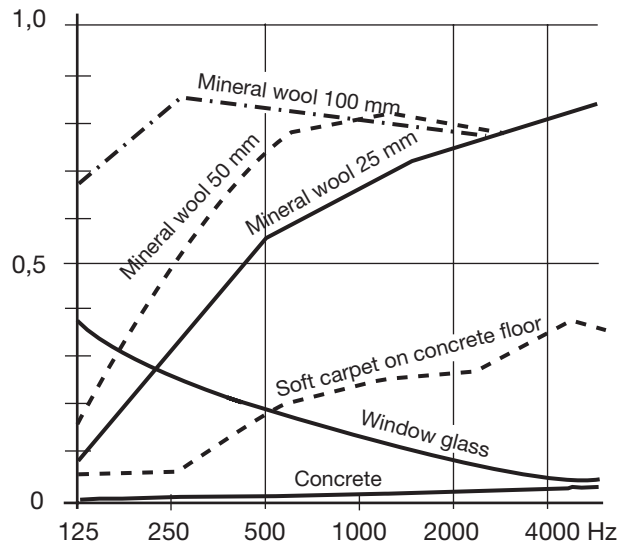
$$i = a + 0\alpha = \frac{a}{a} = 1$$

Egy nyitott ablakra mondhatjuk, hogy $\alpha = 1$, minden hang, ami a szobából jön és a nyitott ablakkal találkozik, kint eltűnik.

Kemény anyagokon, például, beton vagy márvány felületeken, szinte semmi hangenergia nem nyelődik el, hanem visszaverődik, itt az α érték nulla lesz. Olyan helyiségekben, ahol kemény felületek vannak, a hang hosszasan visszaverődik, mielőtt elhal. A helyiségnek hosszú utóhangja van, és így erős és zavaró visszhangot kapunk. A hangszint normál hangforrásból is magas lesz.

Lágy anyagokban, például vastag ásványgyapot lapokban, ugyanez ellentétes módon történik, az α érték 1-hez közeli lesz. Néha a túlságosan elnyelő, lágy helyek nem megfelelőek – „Az ember nem hallja a saját hangját!” Elkerülve a szélsőségeket, a helyiség funkciójához kell igazítani az utóhangési időt.

α -value

A hang egy légtechnikai rendszerben az áramlás irányával és azzal ellentétesen is hasonlóan könnyen mozog.

A hang, ami egy csatornarendszeren keresztül mozog, többféle módon nyelődik el. Kezdjük a bevonat nélküli csatornalemezzel.

Még a csatornalemez is csillapít – de csak kevésbé

Amikor a csatornalemez találkozik a hanghullámmal, elkezd rezegni a hang frekvenciájával azonos ütemben.

A mozgások normális esetben nagyon kicsik és szemmel alig láthatók (viszont gyakran könnyebb érezni a rezgést az ujjunkkal megérintve a lemezt).

Ugyanez történik, amikor egy ablak rezegni kezd, amikor egy nehéz teherautó halad el az utcán.

A csatornalemez, és az ablak úgy viselkednek, mint membrán-abszorbensek, lemezek, amelyek rezgésbe jönnek a beérkező hangenergia által. De a mozgások nem történnek súrlódásmentesen, így ezek lefékeződnek a rugalmassági ellenállás által részben a lemezben, de mindenekelőtt a lemez peremei csatlakozásainál. Mint a korrábiakban a porózus elnyeletésnél, a hangenergia egy része hővé alakul – a hang, ami megmarad gyengül és eltompul.

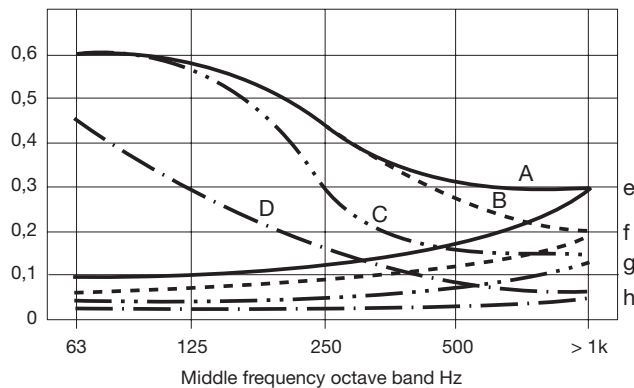
Adott szabad keresztmetszetű csatornafelületek esetében egy kör keresztmetszetű spirálkorcolt légcsatorna merevebb, mint egy négyszög keresztmetszetű, így kevésbé tompít.

Amint a következő oldalon szereplő ábrából kitűnik, a csillapítás a szigetetlen csatornák esetében meglehetősen csekély. Ezért általában ezt nem vesszük figyelembe, amikor egy rendszer zajszintjét számoljuk, hanem biztonsági tartalékként használjuk.

A hang

Csillapítás egyenes acéllemez csatornáknál (1 mm lemezvastagság)

Attenuation
dB per m

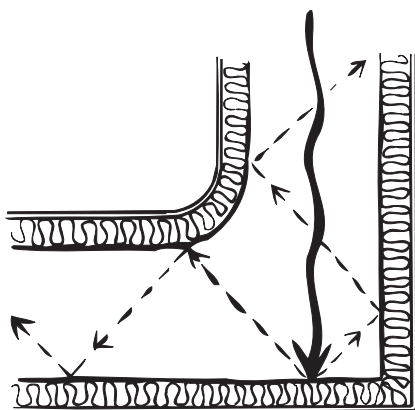

Duct dimensions				
Rectangular sheet metal ducts				
□ 75–200	200–400	400–800	800–1000	
A —————	B - - - - -	C	D — · — · —	
Circular sheet metal ducts				
Ø75–200	200–400	400–800	800–1600	
e —————	f - - - - -	g	h — · — · —	

A hangelnyelés hatékonyabb

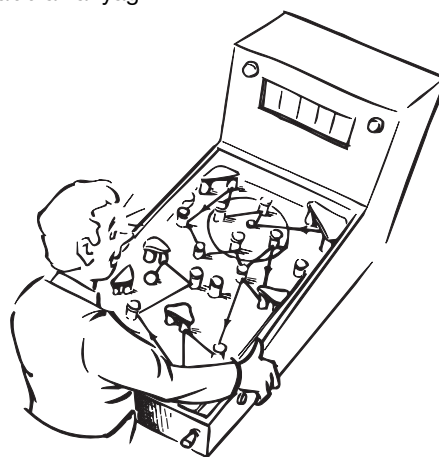
A csillapítás hatékonyabb lesz, ha hangelnyelő anyagot teszünk a légcsatorna rendszerbe. A hang csillapítását már előzőleg leírtuk, a hangenergia egy részét az elnyelő anyag veszi fel, melynek a hang nekiütközik.

Ha a hanghullámok megfelelően sokszor verődnek vissza a porózus felületeken, a megmaradt hangenergia, a mozgási energia, mely megrezgeti a dobhártyánkat, megfelelően alacsony, hogy minket ne zavarjon!

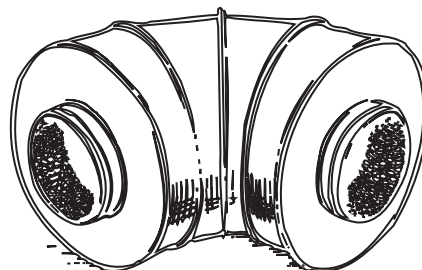

Hova helyezzük az hangelnyelő anyagot a légcsatornában?

A válasz adott – oda, ahol az anyagot a legtöbb hanghullám éri. A hang, amelyik egy hosszú bevonat nélküli légcsatornában terjed, továbbhalad azáltal, hogy a csatornafalaknak ütközik. Itt az elnyelő anyagot kevésbé célszerű használni, mint könyökidomokban, vagy pl. nyomókamrában, esetleg egyenes légcsatornában közvetlenül a ventilátor után, más szóval oda, ahol „turbulens hangáramlást” tapasztalunk. Minél többször ütődik a hang a puha felületeknek, annál hasznosabb az anyag.

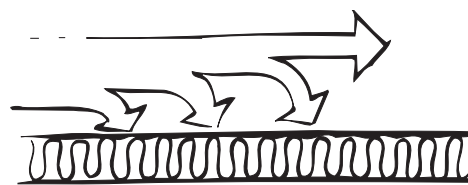
Ezért olyan hatékony az íves BSLCU hangcsillapító!

Az egyenes hangcsillapító koncentrálja az elnyelő anyagot

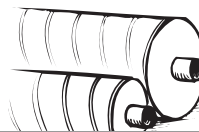
Kiegészítésként a hanghullámokról a fent leírtakhoz. Amikor a hanghullámok előre haladnak egy porózus felület mentén, elhajolnak a felület felé. Ezt az elhajlást „diffrakció”-nak nevezzük.

Ezt, a hangterjedéssel együtt, bizonyos turbulencia mozgatja és ez okozza azt, hogy az egyenes hangcsillapítók is nagy elnyelési képességgel rendelkezhetnek.

A hang

Mint láthatjuk az értékekből, például az SLCU 50 és SLCU 100 esetében, hogy a csillapítás néhány egyszerű szabály szerint változik:

Az alacsony frekvenciák csillapítására (<500 Hz) vastagabb elnyelő anyagra van szükségünk – SLCU 100 hatékonyabb, mint az SLCU 50.

SLCU 50

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	5	5	8	15	28	29	23	16
80	600	5	7	12	26	41	50	48	24
80	900	5	9	17	37	50	50	50	32
80	1200	6	11	21	49	50	50	50	40
100	300	2	2	6	14	21	25	20	11

SLCU 100

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	10	8	10	16	21	27	24	16
80	600	12	13	19	27	37	50	46	24
80	900	14	18	28	38	50	50	50	33
80	1200	16	23	37	49	50	50	50	42
100	300	5	4	11	14	18	24	20	11

A magas frekvenciák csillapítására (>500 Hz) elég a vékonyabb elnyelő anyagok alkalmazása. Az SLCU 50 hasonlóan hatékony, mint az SLCU 100.

SLCU 50

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	5	5	8	15	28	29	23	16
80	600	5	7	12	26	41	50	48	24
80	900	5	9	17	37	50	50	50	32
80	1200	6	11	21	49	50	50	50	40
100	300	2	2	6	14	21	25	20	11

SLCU 100

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	10	8	10	16	21	27	24	16
80	600	12	13	19	27	37	50	46	24
80	900	14	18	28	38	50	50	50	33
80	1200	16	23	37	49	50	50	50	42
100	300	5	4	11	14	18	24	20	11

Minél hosszabb a hangcsillapító, annál nagyobb a csillapítása. SLCU l = 600 mm jobban csillapít, mint SLCU l = 300 mm.

SLCU 50

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	5	5	8	15	28	29	23	16
80	600	5	7	12	26	41	50	48	24
80	900	5	9	17	37	50	50	50	32
80	1200	6	11	21	49	50	50	50	40
100	300	2	2	6	14	21	25	20	11

FIGYELEM!

A csillapítás nem közvetlenül arányos a hosszal. Ennek az oka, hogy plusz csillapítás alakul ki a keresztmetszet változásnál és minden hangcsillapító esetében két ilyen van, a hosszától függetlenül.

Az elnyelő felületek közötti kisebb távolság növeli a csillapítást. Kisebb átmérőjű csillapítók jobban csillapítanak, mint a nagy átmérőjűek. SLCU Ø 80 jobban csillapít, mint SLCU Ø 250.

SLCU 50

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	5	5	8	15	28	29	23	16
80	600	5	7	12	26	41	50	48	24
80	900	5	9	17	37	50	50	50	32
80	1200	6	11	21	49	50	50	50	40
100	300	2	2	6	14	21	25	20	11

250	600	3	2	7	13	17	16	8	6
250	900	3	4	8	20	26	23	10	8
250	1200	4	5	9	26	35	30	12	10
315	600	0	2	6	11	14	9	4	5

Ebből az okból egy hangcsillapító extra kulisszával nagyobb csillapítást ad, mint egy hangcsillapító ugyanolyan méretben kulissza nélkül. Az SLCBU 100 nagyobb csillapítást ad, mint az SLCU 100.

SLCU 100

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	10	8	10	16	21	27	24	16
80	600	12	13	19	27	37	50	46	24
80	900	14	18	28	38	50	50	50	33
80	1200	16	23	37	49	50	50	50	42
100	300	5	4	11	14	18	24	20	11

250	900	7	7	15	18	25	23	10	9
250	1200	7	9	20	25	34	30	13	11
315	600	1	4	7	9	12	10	5	6
315	900	2	6	12	14	19	15	7	8
315	1200	2	8	16	18	26	21	9	10
400	600	1	5	5	5	7	4	4	4

SLCBU 100

Ød ₁ nom	l mm	Attenuation in dB for centre frequency Hz							
		63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
80	300	10	8	10	16	21	27	24	16
80	600	12	13	19	27	37	50	46	24
80	900	14	18	28	38	50	50	50	33
80	1200	16	23	37	49	50	50	50	42
100	300	5	4	11	14	18	24	20	11

315	600	4	6	10	16	22	28	27	18
315	900	5	7	16	23	30	38	32	22
315	1200	7	9	23	30	38	47	37	25
400	600	4	5	7	9	13	16	15	13

A hang

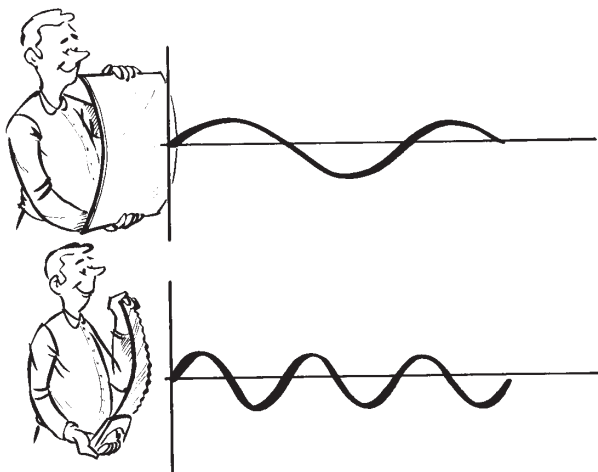
A zaj frekvenciája befolyásolja a hangcsillapító kiválasztását.

Ahogy azt a fenti táblázatokból is látjuk, a csillapítási képesség változik a hang frekvenciájával. Mielőtt belekezdenénk a csillapító kiválasztásába, hasznos lehet a frekvencia fogalmát részletesebben áttekinteni.

Egy hangforrás a környező levegőre oly módon hat, hogy azt rezgő mozgásba hozza. A hang karaktere a levegőben képződő nyomáskülönbségektől függ.

Tételezzük fel, hogy a hangforrás egy rezgő lemezből áll – a nyomásváltozások, azaz a hang, ugyanazt a frekvenciát kapja, mint a lemez rezgése. A hang erőssége attól függ majd, hogy milyen erősen rezeg a lemez, azaz a mozgás amplitúdójától. Kezdjük az elején:

Egy tiszta tónus esetén, amely egyetlen frekvenciából áll, a nyomás sinus görbe szerint változik, ezért is hívunk egy tiszta hangot sinus hangnak.

A hangterjedés jellemzői:

- frekvencia (f), amit Hz-ben mérünk, Hz, (s⁻¹), (és megadja, hogy 1 másodperc alatt milyen gyakran érkezik egy új hanghullám).
- hullámhossz (λ , "lambda"), amit méterben mérünk, m, (és megadja a távolságot két hullámcsúcs között a görbén).

valamint

- hangsebesség (c) melyet m/s-ban mérünk, (és megadja milyen gyorsan terjed a hanghullám).

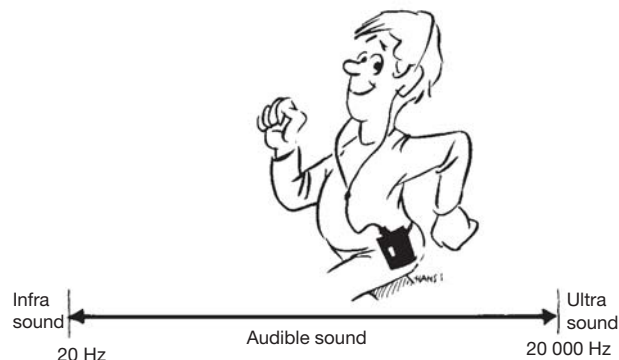
A három tényező között a következő összefüggés áll fenn:

$$c = f \cdot \lambda$$

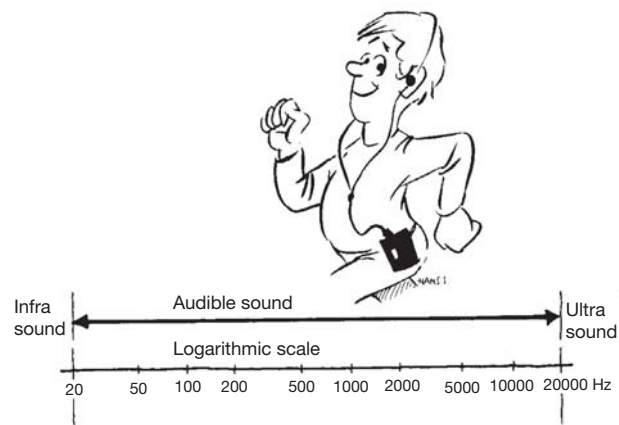
A hang terjedési sebessége levegőben azonban függ a nyomástól és a hőmérséklettől.

Normál légnyomáson és + 20 °C-on $c \approx 340$ m/s.

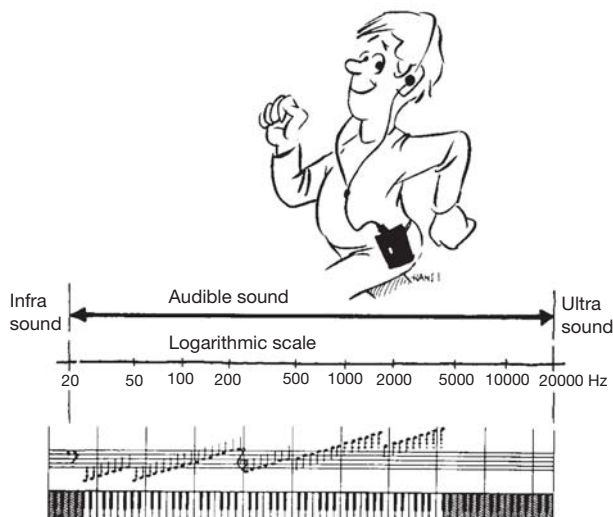
Egy fiatal, átlagos hallású ember a 20-20 000 Hz közötti frekvenciatartományban képes érzékelni a hangot, azaz (levegőben) kb. 17 m-es hullámhossztól (20 Hz-en) a kb. 17 mm-ig (20 kHz-en).

Egy hang frekvenciájának változásait logaritmikus skála szerint érzékeljük, azaz a relatív frekvencia és nem a köztük lévő abszolút különbség Hz-ben az, ami eldönti, a hang változását hogy érzékeljük. A frekvencia duplázódását azonosnak érezzük, függetlenül attól, hogy 100-ról 200 Hz-re, 1000-ról 2000 Hz-re vagy 10-ről 20 kHz-re változik.

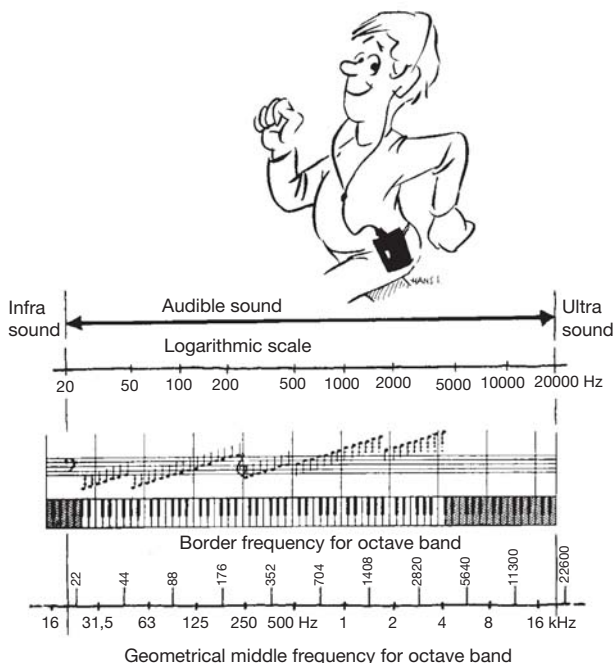

A logaritmikus skálát általában oktávsávokra bontjuk, ahol egy sáv felső határfrekvenciája kétszer olyan magas, mint az alsó. Így volt ez már régen a zenében is.

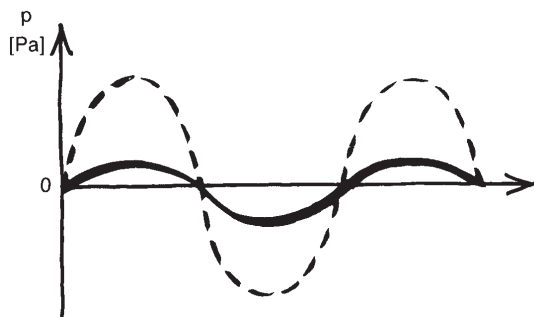
A hang

És a mérnöki területeken is.

A decibel fogalma [dB]

Minél erősebb a kibocsátott hang, annál erősebben fognak a levegőrészecskék egymásnak ütközni.

A hangnyomás változások a hallható tartományon belül nagyon széles határok között változhatnak. A hangok egy része olyan gyenge, hogy mi nem is érzékeljük. Az ún. hallásküszöb frekvenciafüggő és 1000 Hz körül kb. 20 μ Pa.

Más hangok olyan erősek, hogy akár halláskárosodást is szenvedhetünk. A **fájdalomküszöb** az a hangnyomás, amelynél fájdalmat érzünk a fülünkben a hangtól, szintén függ a frekvenciától, 1000 Hz körül kb. 20 Pa, azaz 1 milliószor erősebb, mint a leggyengébb hang, amit érzékelünk.

A hangnyomásban történő változásokat is logaritmikus skála szerint érzékeljük. Ennek kifejezésére használjuk a decibel mértékegységet (dB), mellyel referencia értékhez hasonlíthatva kifejezhető.

A dB mértékegység, melynek sok különböző alkalmazása van, általánosan úgy definiálható, mint: $10 \cdot \log(X/X_0)$, ahol X a mért érték, pl. a hangnyomás, és X_0 egy referenciaszint ugyanabban a mértékegységben kifejezve. Az X/X_0 tört így mértékegység nélküli. Helyette megadjuk azt a referencia szintet, ami alapján a dB mértékegység adott, azaz a szintet

tisztán, általánosan fejezzük ki dB-ben (X_0 felett).

A mi hangérzékelésünk

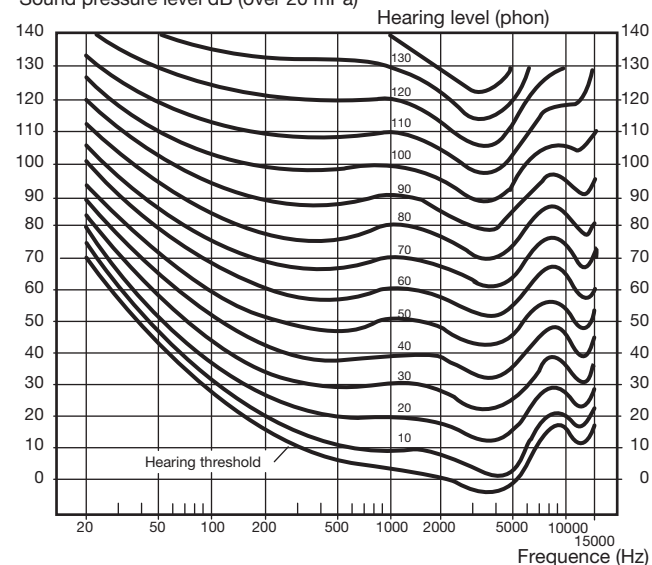
Különböző módon reagálunk két hangra, melynek azonos a hangnyomás mértéke, de különböző a frekvenciája.

Sok emberen végzett kutatás alapján készült azon görbesereg, amely leírja, hogy az ember hogy érzékeli a különböző erősségű és frekvenciájú hangokat. A görbék pontokat kötnek össze, hangnyomás és frekvencia értékek kombinációit, melyeket hasonló erősségűeként érzékelünk. Ezek az ún. hallásszint-görbék az 1 kHz-es frekvencián kapott hangnyomásszint érték alapján nevezték el. A görbék mértékegysége a phon.

Hallásszint-görbék

Sound pressure level dB (over 20 mPa)

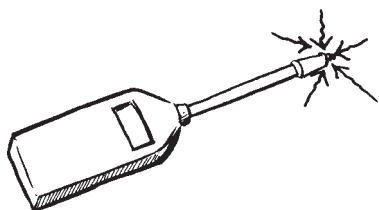

Példa:

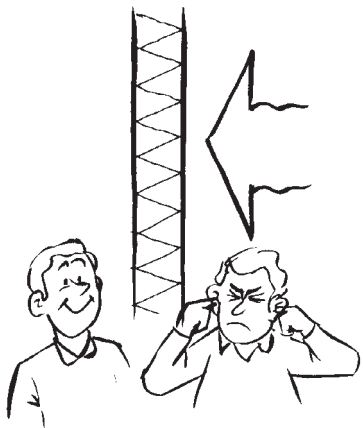
A 70 dB hangnyomásszintet 50 Hz-en általában nem érezzük erősebbnek, mint 50 dB-t 1000 Hz-en.

A hang

Hangszintek

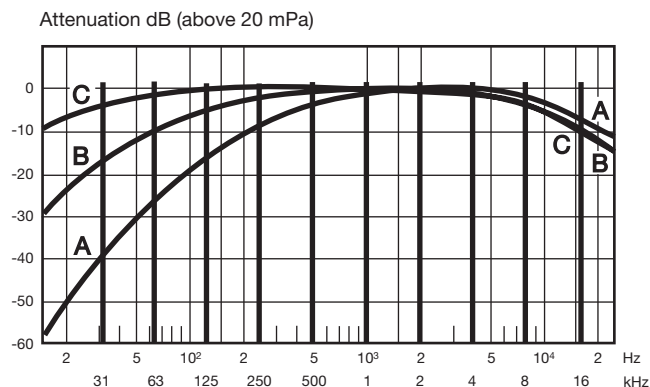

Több módszer létezik, amit használhatunk, ha össze akarjuk hasonlítani azt, hogy két hang mennyire zavaró és, hogy mennyire hasonlítanak arra a hangra, amit már a fül zajként fog fel.

A legegyszerűbb, ha összehasonlítjuk az ún. súlyozott hangszintjeiket. A beérkező hangot elektromos szűrővel megszűrjük, mely csökkenti elsősorban az alacsony frekvenciás összetevőket, melyekre a fül kevésbé érzékeny és erősíti az összetevőket 1 és 4 kHz között, amelyekre érzékenyebbek vagyunk.

A hangmérőt általában háromféle elektromos szűrővel használják: "A", "B" és "C" szűrővel. Napjainkban elsősorban az A-szűrőt használjuk, ahol az ún. súlyozott zajszintet dB(A)-ban adjuk meg.

A hangcsillapítók kiválasztása

Egy szellőztetőrendszerben a ventilátor a primer hangforrás, de a zavaró zajt a rosszul kiválasztott légcsatorna elemek és anemosztátok is okozhatják.

$$L_w = 40 + 10 \cdot \log q + 20 \cdot \log p_t \text{ dB (1 pW felett)}$$

q = térfogatáram (m^3/s) a ventilátoron keresztül

p_t = teljes nyomáseselés (Pa) a ventilátoron

40 = "specifikus hangteljesítményszint", amely figyelembe veszi a ventilátor hatásfokát a munkaponton, és a q és p_t SI mértékegységeit.

A ventilátor által keltett zajt a légcsatorna hálózatban kell csillapítani, a helyiségben elhelyezett anemosztátig. A csillapítás egy része természetes, a korábbi példák szerint. Ez a csillapítás gyakran nem elég, így a légcsatorna hálózatot hangcsillapítóval is kiegészíthetjük. Lehetőség szerint a gerincvezetékbe a ventilátorhoz közel helyezzük el, hogy annak a zajszintjét már az összes leágazás előtt csökkentsük, vagy mellékágakba, hogy egy-egy különösen érzékeny helyiség zajszintjét csökkentsük.

Célszerű alacsony légsebességet alkalmazni a légcsatornában, hogy semmilyen helyiséget ne zavarjon a rendszerből eredő zaj.

- Adott légmennyiség esetén az áramlási sebesség megkétszerezése körülbelül 12 dB zajszint emelkedéssel jár.

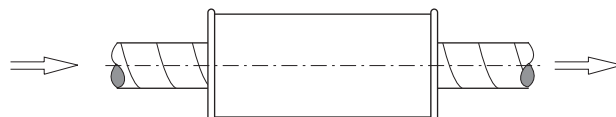
Az alacsony légsebesség csökkenti az üzemeltetési költségeket is.

- Adott légmennyiségnél a ventilátor energiaszükséglete négyzetesen nő a sebességgel.

Az alábbi példa azt mutatja, hogy a meglévő csillapítás nem elegendő a légcsatorna rendszerben. Több csillapításra van szükség a táblázat szerint – melyiket válasszuk?

Példa

Duct Ø315

	63	125	250	500	1k	2k	4k	8k	
Előtte	X	X	X	X	X	X	X	X	dB
Utána	X	X	X	X	X	X	X	X	dB
Különbség	1	4	8	13	20	16	7	7	dB

A Lindab a hangcsillapítók széles termékskálájával rendelkezik különböző karakterisztikával és méretekkel. Nézzük, melyik lesz megfelelő a példában!

A hang

SLCU 50	63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
600	0	2	6	11	14	9	4	5
900	1	3	7	16	22	12	6	7
1200	1	3	8	22	30	16	7	9

Ez a legkeskenyebb hangcsillapító. Ahhoz, hogy megfeleljen a követelményeknek, válasszuk a leghosszabb, 1200 mm-eset. Az eltérés a 125 Hz-es frekvencián mindössze 1 dB, ami nem lesz észrevehető. Ez egy a lehetséges alternatívák közül.

SLCU 100	63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
600	1	4	7	9	12	10	5	6
900	2	6	12	14	19	15	7	8
1200	2	8	16	18	26	21	9	10

Ez a hangcsillapító vastagabb hangelnyelő réteggel készül (100 mm az 50 mm helyett), ami alacsony frekvenciákon jobban csillapít, de a külső átmérője nagyobb, mint az SLCU 50-é. Ahhoz, hogy megfeleljen a követelményeknek, válasszuk a 900 mm hosszút. Az eltérés a 500 Hz-es és 1 kHz-es frekvencián mindössze 1 dB, ami nem lesz észrevehető. Ez is egy a lehetséges alternatívák közül.

SLCBU 100	63	125	250	500	1k	2k	4k	8k
600	4	6	10	16	22	28	27	18
900	5	7	16	23	30	38	32	22
1200	7	9	23	30	38	47	37	25

A hangelnyelő réteg vastagsága megegyezik az előbbi, SLCU 100 típussal (100 mm), ebben a típusban azonban egy 100 mm vastag kulissza is található, ami növeli a csillapítást (de a nyomásest is a hangcsillapítón keresztül). Ahhoz, hogy megfeleljen a követelményeknek, válasszuk a legrövidebb, 500 mm hosszút. A hangcsillapító minden októrsávon megfelelően csillapít. Ez is egy lehetséges alternatíva!

A különböző alternatívák közötti végső kiválasztás az egyéb körülményektől függ:

- **SLCU 50 1200**
ha hosszában sok hely áll rendelkezésre (de kevesebb magasságban).
- **SLCU 100 900**
rövidebb, de magasságban több helyet igényel.
- **SLCBU 100 600**
ha a méret hosszában behatárolt és a csekély nyomásest növekedés nem számít – például egy mellékágban, ahol a rendelkezésre álló nyomás egy részét egyébként is le kell fojtani a beszabályozás során.

Döntse el, hogy mennyire pontosak az akusztikai számításai, és válasszon hangcsillapítót ennek megfelelő biztonsággal. Mindig drágább és nehezebb, ha utólag akarjuk pótolni azt a csillapítást, ami az elején hiányzott. Ha a helyszíni felhasználók egyszer elégedetlenek voltak a zajjal, nehéz utólag megváltoztatni a véleményüket!

A termékek a Hangcsillapítók fejezetben találhatóak.